

Aleksander Kazimierz Gąsior, Politechnika Częstochowska, Częstochowa

ODZYSKANIE NIEPODLEGŁOŚCI ORAZ PRÓBA ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI TECHNIKÓW I INŻYNIERÓW ELEKTRYKÓW W CZĘSTOCHOWIE W 1918 ROKU

REGAINING INDEPENDENCE AND AN ATTEMPT TO FOUND AN ORGANIZATION OF ELECTRICAL TECHNICIANS AND ENGINEERS IN CZESTOCHOWA IN 1918

Streszczenie: W pracy pokazano odzyskanie niepodległości przez Częstochowę w dniu 11 listopada 1918 roku, wysiłkiem społeczności miasta oraz Polskiej Organizacji Wojskowej. Przedstawiono warunki pracy stacji elektrycznych, sieci elektrycznej, sieci telefonów miejskich, pocztowej sieci telegraficznej oraz telegrafów kolejowych do pierwszych dni 1919 roku. Pokazano stan miasta oraz wydarzenia występujące na kolejowych szlakach w okresie, gdy przejeżdżały przez Częstochowę do granicy z Prusami w Herbach (Nowych) pociągi z zrewolucjonizowanymi żołnierzami niemieckimi wracającymi do kraju ze wschodu. Pokazano jak te przejazdy kolejowe wojsk niemieckich, praktycznie blokujące kolejowy transport cywilny, wpłynęły na termin zebrania organizacyjnego w celu zawiązania związku elektryków w Częstochowie, które ostatecznie odbyło się w mieście 44 dni po Odzyskaniu Niepodległości. Przedstawiono dalsze efekty tych działań miejscowych i okolicznych Polaków – elektryków oraz wyłonienie przedstawicieli miasta i okolic Częstochowy na zjazd założycielski Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.

Abstract: The work shows the regaining of independence by Czestochowa on November 11, 1918, by the efforts of the city community and the Polish Military Organization. Presented are the operating conditions of electric stations, power grid, municipal telephone network, postal telegraph network and railway telegraphs to the first days of 1919. The state of the city and the events occurring on railway routes were shown at a time when trains with revolutionized German soldiers returning from the east passed through Czestochowa to the border with Prussia in station Herby. It was shown how these railroad crossings of German troops, practically blocking rail civilian transport, affected the date of the organizational meeting in order to establish a connection of electricians in Czestochowa, which ultimately took place in the city 44 days after Regaining Independence. Presented are further effects of local and neighboring Poles – electricians as well as representatives of the city and the vicinity of Czestochowa to the founding meeting of the Polish Electrical Association.

Słowa kluczowe: *Częstochowa, odzyskanie niepodległości w 1918 roku, próba powołania stowarzyszenia elektryków i elektromonterów, delegaci na Ogólnopolski Zjazd Elektrotechników w Warszawie 7-9 czerwca 1919 roku*

Keywords: *Czestochowa, regaining independence in 1918, attempt to establish an association of electricians and electricity fitters, delegates to the National Congress of Electrical Engineering in Warsaw, 7-9 June 1919*

1. Częstochowa przed wielką wojną światową

W 1914 roku Częstochowa była miastem o dobrze rozwiniętym przemyśle, o niespotykanej nigdzie w kraju różnorodności produkcji, znajdującym się pod zaborem rosyjskim, w Królestwie Polskim (ros. „*Priviślany kraj*”) leżącym w odległości około 40 kilometrów od niemieckiej (pruskiej) granicy, stanowiąc stolicę powiatu leżącego w Guberni Piotrkowskiej. W całym powiecie częstochowskim, obejmującym 21 gmin, łącznie ze stolicą powiatu mieszkało ponad 290 tysięcy osób [8]. W 1913 roku oficjalnie wykazywana jest w Częstochowie licz-

ba: 21 inżynierów, 13 techników prywatnych, 3 geometrów i 10 chemików (co ciekawe 8 doktorów nauk chemicznych i 2 inżynierów) – będących Polakami i mieszkańcami stałymi miasta [7]. W liczbie tej nie zostały uwzględnione osoby: wojskowi i urzędnicy rosyjscy, oraz inżynierowie i technicy niebędące obywatelami Cesarstwa Rosyjskiego, gdyż nie byli oni stałymi mieszkańcami miasta. Na terenie miasta leżało również Sanktuarium Jasnogórskie, otoczone wałami, stanowiąc jakby jego wydzieloną część.

W Częstochowie w 1918 roku funkcjonowały dwie drogi żelazne. Przez stację Częstochowa przebiegała normalnotorowa Droga Żelazna

Warszawsko – Wiedeńskiej zbudowana w 1846 roku. Przez stację Częstochowa Stradom biegła szerokotorowa droga żelazna: Herby Stare – Częstochowa Stradom – Kielce – Radom. Odcinek Herby Stare – Częstochowa zbudowano w 1905 roku jako wąskotorowy. W 1911 roku zbudowano szerokotorową drogę żelazną Częstochowa Stradom – Kielce, jednocześnie przebudowując odcinek Częstochowa Stradom - Herby Stare na szeroki tor. Na początku wojny światowej Niemcy zmienili rozstaw toru tej linii na normalny, wyposażyli stacje i przystanki kolejowe w wówczas nowoczesną infrastrukturę telemechaniczną i elektryczną. W czasie wojny światowej obie linie kolejowe miały strategiczne znaczenie dla wojsk niemieckich, były istotne dla transportu żołnierzy i materiałów wojennych dla jednostek walczących na wschodzie i zwożeniu żywności z podbitych obszarów do Niemiec. Należy dodać, że większość okolicznych kopalń rudy żelaza była wyposażona w wąskotorowe górnicze kolejki elektryczne.

2. Częstochowska elektryka przed wielką wojną światową

W 1914 roku wszystkie duże zakłady przemysłowe w Częstochowie miały własne elektrownie [8]. Mniejsze zakłady przemysłowe, zakłady rzemieślnicze (a było ich dużo), albo posiadały własne niewielkie prądnice albo korzystały z energii elektrycznej dostarczanej przez prywatną miejską Stację Elektryczną, funkcjonującą w mieście od 1887 roku. Place i ulice miasta były dobrze oświetlone lampami łukowymi [5]. Koszary armii carskiej miały własne elektrownie blokowe, co uniezależniało je od miejskiej Stacji Elektrycznej. W mieście i jego najbliższej okolicy funkcjonowała od 1891 roku prywatna sieć telefoniczna licząca kilkaset numerów. Na wszystkich wyższych budynkach miejskich zainstalowane były piorunochrony.

Oprócz funkcjonującego państwowego telegrafu pocztowego, na stacjach częstochowskich dwóch dróg żelaznych działały telegrafy i telefony kolejowe. Należy dodać, że kościoły i kaplice oraz place znajdujące się na terenie Sanktuarium Jasnogórskiego były oświetlone elektrycznie a samo Sanktuarium było podłączone do miejskiej sieci telefonicznej [5]. Dla mieszkańców Częstochowy i najbliższych okolic, już w 1914 roku energia elektryczna była czymś normalnym od ponad ćwierć wieku, nie budzącym żadnej sensacji a dzieci w szkołach

powszechnych i ochronkach były uczone jak się z tym prądem obchodzić, aby nic im się nie stało. Należy dodać, że dzieci były również praktycznie uczone jak należy odbierać telefon, jak się łączyć z innym abonentem i jak przeprowadzać rozmowę telefoniczną.

3. Okupacje dwóch zaborców w mieście

W pierwszych dniach sierpnia 1914 roku Rosjanie opuścili miasto. Częstochowa znalazła się w pobliżu granicy stref okupacyjnych Niemiec i Austro-Węgier. Niemcy szybko wprowadzili swoje porządki w mieście, zmusili Magistrat do przejęcia odpowiedzialności za życie mieszkańców, zapewnienia dostaw żywności, opału oraz medykamentów.

W związku z informacjami o niewłaściwym zachowaniu się żołnierzy niemieckich na Jasnej Górze w pierwszych dniach wojny, arcykatolicki cesarz monarchii austro-węgierskiej Franciszek Józef I przekonał cesarza Niemiec i króla Prus Wilhelma II Hohenzollerna, aby ten przekazał klasztor Jasnogórski pod jego cesarsko-królewski zarząd. Decyzja w tej sprawie została podjęta w dniu 6 kwietnia 1915. W dniu 26 kwietnia 1915 roku na Jasną Górę przybyła składająca się z Austriaków i Czechów dziewięćosobowa załoga z 10 regimentu pod dowództwem kapitana Józefa Klettingera obejmując obszar nazwany „*Kaiserliche und Königliche Enklave Jasna Góra*” (Cesarsko-Królewska Enklawa Jasna Góra). W Enklawie znalazły się zabudowania klasztorne otoczone murami i kilka okolicznych domów z około 180 mieszkańcami. Dzięki staraniom kapitana J. Klettingera Enklawę zwolniono z rekwizycji przedmiotów użytecznych dla armii w czasie wojny. Komendant Józef Klettinger mieszkał w Częstochowie, tam też w budynku na placu przed dworcem kolejowym, na którym znajdowała się austro-węgierska wojskowa placówka etapowa i pocztowo-łącznościowa, umiejscowiono kancelarię austriackiego garnizonu. Miasto Częstochowa i cały otaczający je obszar pozostawał w rękach niemieckich.

4. Elektryka częstochowska w czasie wielkiej wojny

Miasto zajęte przez Niemców padło łupem planowych rekwizycji. Niemcy rekwirowali przedmioty wykonane z metali kolorowych. W Stacji Elektrycznej przewody miedziane, zastąpiono przewodami stalowymi, oraz zare-

kwirowano zgromadzoną tam dużą liczbę zapasowych akumulatorowych płyt ołowianych. Stacja Elektryczna funkcjonowała dzięki zgromadzonemu przed wojną zapasom smarów, węgla kamiennego i koksu. Władze okupacyjne odcięły od energii elektrycznej cywilnych mieszkańców miasta i z uzyskanych materiałów wykonano nowe połączenia na potrzeby armii i administracji niemieckiej. W ten sposób podłączono do sieci elektrycznej Koszary „Zawady” (obecnie Gmach Główny Politechniki Częstochowskiej) zastępując ewakuowaną przez Rosjan małą koszarową elektrownię blokową. W kwietniu 1916 roku, działające w Częstochowie Towarzystwo „Siła i Światło” – właściciel stacji i sieci elektrycznej, zostało przejęte pod niemiecki zarząd przymusowy, następnie nadzór nad stacjami i siecią elektryczną powierzono bezpośrednio Magistratowi. Rano 11 listopada 1918 roku pracownicy Stacji Elektrycznej przejęli pracujące urządzenia. Sieć elektryczna została jednak w znacznej części uszkodzona i wymagała naprawy. Oświetlenie miasta przywrócono do stanu poprzedniego do końca grudnia 1918 roku, a następne działania przywracające strukturę przedwojenną były realizowane w miarę zdobycia potrzebnych materiałów technicznych. Ze względu na niewielkie zapasy węgla posiadane przez Stację Elektryczną w listopadzie 1918 roku, ograniczono czas pracy oświetlenia miasta do kilku godzin [3, 5].

Łączność telefoniczna w mieście uznana została przez Niemców za sprawę strategiczną. Prywatne aparaty telefoniczne zostały zarekwirowane i przekazane dla potrzeb cywilnych i wojskowych władz niemieckich. Pod koniec wojny światowej sieć telefoniczna w Częstochowie została częściowo zniszczona i zdewastowana, wywieziono część aparatów telefonicznych. Poważnie uszkodzona sieć telefoniczna rano w dniu 11 listopada 1918 roku przejęła Straż Obywatelska. Niezbędne prace odtworzeniowe i remontowe tej sieci przeprowadzono, do końca listopada 1918 roku. Telegrafy państwowe i kolejowe oraz kolejowe urządzenia teletechniczne zostały przejęte przy stosunkowo niewielkich zniszczeniach.

Przemysł częstochowski, na skutek rabunków niemieckiego okupanta, poniósł bardzo duże straty w urządzeniach przemysłowych, które dotknęły przede wszystkim stosunkowo nowoczesne urządzenia elektryczne zainstalowane w zakładach przemysłowych. Zarekwirowano

przeważnie nowe urządzenia elektryczne, generatory i wykonawcze silniki elektryczne wywożąc je do fabryk niemieckich. Ponadto dokonywano zaboru w zakładach przemysłowych Częstochowy i okolic kabli miedzianych oraz drobnej aparatury pomiarowej, sterującej i przełączającej. Straty te w gospodarce miejskiej oraz przemyśle częstochowskim na początku 1919 roku określano na ponad milion rubli złotem.

5. Odzyskanie niepodległości w Częstochowie w listopadzie 1918 roku

5.1. Uwolnienie Jasnej Góry od okupacji austro-węgierskiej – 4 listopada 1918 roku

W dniu 4 listopada 1918 roku o godzinie 9¹⁵ austro-węgierski komendant Enklawy przekazał zwierzchność wojskową nad klasztorem właśnie przybyłemu koleją z 2 sekcjami żołnierzy z 2 kompanii (kpt. Tadeusza Trapszy) szkoły podoficerskiej 1. Pułku Piechoty Wojska Polskiego (niem. „*Polnische Wehrmacht*”) ppor. Arturowi Wiśniewskiemu. Należy dodać, że pełna sekcja szkoły podoficerskiej to 12 elewów i 1 podoficer. Żołnierze zostali wysłani przez Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego Rady Regencyjnej gen. por. Tadeusza Jordana Rozwadowskiego w celu zabezpieczenia Enklawy Jasnogórskiej, o czym jej komendant został dzień wcześniej powiadomiony telegraficznie przez swoje dowództwo i telefonicznie przez Sztab Generalny Wojska Polskiego [2,6]. Był to pierwszy skrawek Częstochowy, który Odzyskał Niepodległość.

5.2. Odzyskanie Niepodległości przez Częstochowę - 11 listopada 1918 roku

Pod koniec października 1918 roku utworzono w Częstochowie z obywateli oddziały Obrony Narodowej, których zadaniem miała być ochrona miasta przed zniszczeniem podczas spodziewanej ewakuacji wojsk niemieckich. W dniu 6 listopada w mieście powstała Straż Obywatelska, złożona głównie ze strażaków. W dniu 9 listopada utworzona została Częstochowska Rada Robotnicza, złożona głównie z przedstawicieli PPS, przemianowana później na Częstochowską Radę Delegatów Robotniczych. Radzie podlegała Milicja Ludowa PPS. Rano 11 listopada 1918 roku oddział Obrony Narodowej zajął ratusz, więzienie, dworzec kolejowy i inne instytucje niezbędne do funkcjonowania miasta. Nie wszyscy członkowie Obrony Narodowej byli uzbrojeni, stąd też za

podstawowy cel postawiono zdobycie broni na rozbrajanych małych posterunkach niemieckich. Niemieckie załogi większych posterunków zazwyczaj kapitulowały bez walki. W rozbrajaniu Niemców nocą z 11 na 12 listopada 1918 roku brali również udział w sposób zorganizowany członkowie: harcerstwa, Milicji Ludowej PPS i Straży Obywatelskiej [2]. Koordynatorem tych działań była Polska Organizacja Wojskowa.

6. Wykorzystanie dróg żelaznych w celu powrotu żołnierzy niemieckich do domu

Odradzające się w listopadzie 1918 roku Państwo Polskie zagrażało odcięciem od ojczyzny stosunkowo znacznych bojowych sił niemieckich na wschodzie, czyli na dzisiejszej Ukrainie, Białorusi i Litwie. Do żołnierzy dochodziły informacje o abdykacji cesarza Niemiec i króla pruskiego Wilhelma II Hohenzollerna i o wybuchu walk rewolucyjnych w niemieckich miastach. Bezpośredni kontakt z wojskami sowieckimi powodował zbolszewizowanie tych oddziałów. Powstawały Rady Żołnierskie (niem. „Soldatenrat”), pozbawiając oficerów dowodzenia, rozbrajając ich i internując. Józef Piłsudski doskonale zdawał sobie z tego sprawę oraz z faktu, że ludność polska mogła rozbroić pojedyncze posterunki niemieckie żołnierzy Landszturm, czyli głębokich rezerw, ze starszych roczników. Natomiast nie była zdolna rozbroić doświadczonych frontowych zwartych oddziałów wojskowych, dlatego dążył do rozmów z Niemcami. Udało mu się osiągnąć porozumienie z przedstawicielami niemieckich Rad Żołnierskich, uzgodnić warunki pokojowego przejęcia przez Polaków koszar, linii kolejowych, magazynów i składnic oraz zasad bezpiecznej ewakuacji koleją wojsk okupanta do domu. Sporządzono plan z kolejnością powrotu poszczególnych jednostek, który uwzględniał wielkość taboru, liczbę lokomotyw i przepustowość torów na ziemiach polskich. Kompromisowe negocjacje, rozsądna i dalekowzroczna polityka J. Piłsudskiego – z jednej strony, zmęczenie Niemców długotrwałą wojną i chęć powrotu do domów żołnierzy - z drugiej strony oraz wyhamowanie akcji rozbrajania Niemców na ziemiach polskich, pozwoliło prawie bez strat ludzkich pozbyć się armii okupantów niemieckich z polskiej ziemi.

Zgodnie z umowami zawartymi z Radami Żołnierskimi przez polskie władze centralne, w dni powszednie, jechały po obu drogach

żelaznych przechodzących przez Częstochowę, transporty na zachód z wracającymi do domu żołnierzami niemieckimi, najczęściej w mundurach, często bez broni. Czasem oficerowie niemieccy jechali uwięzieni w zamkniętych wagonach. Żołnierze wracali przeważnie w krytych wagonach bydłowych, śpiewali rewolucyjne pieśni, z drzwi wagonów powiewały czerwone sztandary, na czapkach czerwone kokardy, a dowodzący grupą podoficerowie nosili szerokie czerwone opaski na lewym ramieniu. Z Częstochowy pociągi kierowane były najkrótszą drogą do Prus, czyli linią kolejową na Herby, z pominięciem „czerwonego” Zagłębia Dąbrowskiego, gdzie stale trwały niepokoje i działały w sposób zbrojny Rady Robotnicze dążące do zbudowania z ziem polskich republiki socjalistycznej. Dzięki sprawnej pracy kolejarzy polskich i niemieckich oraz dobrej łączności telefonicznej i telegraficznej między stacjami Częstochowy a Herbami Nowymi (Prusy), kolejarze niemieccy przygotowywali wcześniej puste składy wagonów, kompensujące te składy, które polskie parowozy przywoziły do Herb Starych pełne wojsk niemieckich. Tylko w niedzielę, na tym obszarze, jako tako funkcjonowała kolejowa komunikacja cywilna [2, 6].

7. Pierwsze zebranie elektrotechników „celem zorganizowania związku”

19 grudnia 1918 roku na łamach Gońca Częstochowskiego (Nr 275 Rok XIII, s. 3) została wydrukowana w dziale *Kronika* informacja:

— Zebranie elektrotechników.
W niedzielę dnia 22 bm. o godz. 1 i pół po poł. w sali Stow.-Rzem.-Przemysł, ul. P. Marji 9 odbędzie się zebranie elektrotechników, na które zaprasza się pp. inżynierów, elektrotechników i elektromontatorów celem zorganizowania związku
Uprasza się o jaknajliczniejsze przybycie.

Organizatorami niedzielnego zebrania byli pracownicy częstochowskich elektrowni miejskich i zakładowych oraz telefonów. Zebranie mogło odbyć się w niedzielę, bo tylko wtedy możliwy był dojazd kolejami elektryków z odleglejszych miejscowości, gdzie pracowali (od Zawiercia do Radomska i od Koniecpola do Herb Starych).

Było to pierwsze zebranie techników w mieście po zakończeniu wielkiej wojny i w 44 dni po odzyskaniu niepodległości. Przybyła ponad setka osób, co bardzo zdziwiło organizatorów,

brakowało krzeseł w dużej sali na pierwszym piętrze Stowarzyszenia Rzemieślniczo-Przemysłowego. W zasadzie w zebraniu wzięli udział: inżynierowie i technicy: ludzie posiadające wykształcenie branżowe, osoby przyuczone do zawodu, przedstawiciele elektroenergetyki zawodowej i przemysłowej, poczty oraz telegrafu kolejowego, telefonów, właściciele i pracownicy biur technicznych, producenci sprzętu elektrycznego i jego sprzedawcy. Połowa zgromadzonych, miała wykształcenie techniczne na różnym poziomie, ale nie była elektrykami. Dyskusje na zebraniu dotyczyły form przyszłej organizacji, kogo ma skupiać, jaki ma mieć charakter. Młodzi inżynierowie żądali dostosowanie powstającej organizacji do nowych warunków technicznych, ekonomicznych, społecznych, proponując przyjęcie wzorów amerykańskich. Artykułowali dokonania radykalnych zmian w organizacji i metodach działania stowarzyszeń technicznych funkcjonujących już przed wojną światową na obszarze powstającej Polski. Inni uważali, że należy powołać do życia inżynierskie organizacje fachowe, które będą zajmować się wszystkimi zagadnieniami związanymi z swoją dziedziną techniki, zaczynając od szkolnictwa, a na naukowej organizacji pracy kończąc. Uważano, że organizacje z różnych działów techniki powinny, na wzór amerykański, utworzyć luźną federację. Należy dodać, że tuż po wojnie światowej nie udało się powołać federacji ogólnopolskiej powstałych stowarzyszeń technicznych, nastąpiło to dopiero w połowie 1935 roku.

Przedstawiciele inżynierów i techników z Elektrowni Częstochowskich i innych elektrowni zawodowych znajdujących się w miejscowościach w pobliżu Częstochowy brali również udział w dyskusji. Efektem tej dyskusji oraz rozmów i wymienianych korespondencji między inżynierami elektroenergetyki zawodowej z całego kraju, było powołanie Związku Elektrowni Polskich w dniu 24 kwietnia 1919 roku na zjeździe w Warszawie. Związek miał na celu obronę interesów elektrowni i rozwój elektrowni polskich [3].

Rzemieślnicy elektrotechnicy prowadzący niewielkie zakłady produkcyjne i naprawcze byli zrzeszeni w Stowarzyszeniu Rzemieślniczo-Przemysłowym w Częstochowie (założonym w 1907 roku), oraz Oddziale Częstochowskim Centralnego Związku Rzemieślników Żydów w Polsce, zwykle w grupie zawodów różnych [4].

Kilkudziesięciu częstochowskich producentów sprzętu elektrotechnicznego, maszyn, mierników elektrycznych, hurtownicy i handlowcy tej branży oraz właściciele zakładów elektroinstalatorskich uważali, że w mieście wkrótce powstanie koło założonego w Warszawie w dniu 9 maja 1917 roku Związku Firm Elektrotechnicznych (przekształconego następnie w 1921 roku w Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych) i dlatego nie uczestniczyli w prowadzonej dyskusji a raczej się jej przysłuchiwali [3].

Goniec Częstochowski (Nr 279, rok XIII, wtorek 24 grudnia 1918 r. s. 6.) w dziale *Kronika* zamieścił sprawozdanie „z zebrania elektrotechników”, w którym czytamy:

— Z zebrania elektrotechników. W lokalu Stowarzyszenia Rzemieślniczego przy Alei I № 9, odbyło się wczoraj o godz. 1 i pół po południu pierwsze zebranie elektrotechników, zainicjonowane przez p. Olatkiewicza. Na zebranie przybyli elektrotechnicy—inżynierowie i monterzy nie tylko z miasta, ale i ze stron dalszych.

Po dłuższych rozprawach na wniosek p. Boglewskiego uradzono utworzyć komisję, która by zajęła się utworzeniem Stowarzyszenia Techników z poszczególnymi sekcjami i cechu elektromonterów, czy to jako oddział przy cechu ślusarskim czy też jako cech samodzielny.

Do komisji wybrani zostali pp.: Rogulski, Służałek, Trochimowski, Tyszecki i Węgierski. Na skarbnika został wybrany p. Sztabiński, na ręce którego złożono doraźnie zebrane mk. 155, na pierwsze koszty organizacyjne.

Wszyscy zgromadzeni technicy na kolejnych branżowych zebraniach byli zgodni co do jednego, że tylko współpraca i wspólny wysiłek pozwoli szybko podnieść kraj z ruiny.

8. Działania zmierzające do powołania krajowej organizacji elektrotechników

Odbyło się również kilka spotkań komisji zmierzającej do powołania Związku Elektrotechników. Udały się ono na tyle, że po kilku spotkaniach można było wytypować czteroosobową reprezentację elektryków częstochowskich na Ogólnopolski Zjazd Elektrotechników. Zjazd odbył się w Warszawie 7-9 czerwca 1919 roku i za jego podstawowe osiągnięcie należy uznać powołanie do życia 9 czerwca 1919 roku Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich

(SEP) oraz ustalenie zasad organizacyjnych i statutu. W zjeździe uczestniczyło 358 osób, w tym 235 osób z Warszawy oraz 12 przedstawicieli władz [1]. Wśród delegatów na ten zjazd, znajdowali się wybrani na zebraniach w Częstochowie inżynierowie: Jan Hertz (ur. 1869r.; zm. 1934r.), Włodzimierz Piekalkiewicz (ur. 1885r.; zm. 1939r.), Ludwik Trochimowski (ur. 1867r.; zm. 1953r.) i Roman Tyszecki (ur. 1874r.; zm. 1929r.), na fotografiach poniżej kolejno od lewej do prawej, od góry do dołu.

W okresie międzywojennym w Częstochowie nie udało się powołać koła (w obecnym nazewnictwie Oddziału) SEP. Częstochowscy elektrycy uczestniczyli od 1920 do 1928 roku w pracach koła sosnowieckiego, w latach 1929-1931 oddziału sosnowieckiego, a później do września 1939 roku w pracach oddziału Zagłębia Węglowego. Po drugiej wojnie światowej, usilnym staraniem przede wszystkim przedwojennych członków SEP pracujących w Częstochowie, w dniu 16 listopada 1951 roku zorganizowano zebranie organizacyjno-wyborcze i na nim powołano Oddział Częstochowski SEP. W tym czasie obszar działania powstałego oddziału obejmował północno-zachodnią część ówczesnego województwa katowickiego, czyli powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski oraz zawierciański wraz z miastami wydzielonymi – Częstochową i Zawierciem. Należy dodać, że członkami oddziału częstochowskiego byli również elektrycy pracujący w przemyśle lublinieckim [4].

9. Literatura

- [1]. Gąsiorski A., *50 lat Oddziału Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Częstochowie*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2001, s. 364, ISBN 83-7193-142-5.
- [2]. Gąsiorski A., *Częstochowskie odzyskanie niepodległości w 1918 roku*, Częstochowski Magazyn Numizmatyczny (Wyd. Stowarzyszenie Archeologiczno-Numizmatyczne im. dra Władysława Terleckiego w Częstochowie), Nr 26 (51), październik – grudzień 2001 r., strony 3-8.
- [3]. Gąsiorski A., *Historia elektroenergetyki częstochowskiej*, strony 39-256, w: Zakład Energetyczny Częstochowa S.A. Stulecie elektroenergetyki częstochowskiej, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 1996, stron 304, ISBN 83-85031-58-8.
- [4]. Gąsiorski A., *Oddział Częstochowski Stowarzyszenia Elektryków Polskich 2001-2006, Organizacje techniczne i elektrotechniczne w kraju oraz rozwój elektrotechniki za Ziemi Częstochowskiej w XIX i XX wieku*, Oddział Częstochowski Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Wydawca Poligraficzno-Wydawnicza Spółdzielnia Pracy „Jurapress”, Częstochowa 2006, s. 282, ISBN 83-906427-8-6.
- [5]. Gąsiorski A., *Oświetlenie miasta Częstochowy do roku 1927, Piorunochrony, Telegrafy, Telefony (Prąd stały)*, strony 616 – 648 w: Monografia II Kongresu Elektryki Polskiej, T.2, Centralny Ośrodek Szkolenia i Wydawnictw SEP, Warszawa 2016, ISBN 978-83-61163-67-1.
- [6]. Gąsiorski A., *Przygotowanie Częstochowy do odzyskania niepodległości 11 listopada 1918 roku*, Życie Częstochowy i Powiatu, Nr 133(186), 13-14 listopada 2013 r., strony 6-7.
- [7]. „*Handlowiec*” – *Kalendarz dla Spraw Handlu i Przemysłu m. Częstochowy i okolic na 1914 rok*, Druk F. D. Wilkoszewskiego, Stowarzyszenie Pracowników Handlowych i Przemysłowych m. Częstochowy, Częstochowa 1913.
- [8]. Sobalski F., *Przemysł Częstochowski 1882-1914*, Muzeum Częstochowskie, Częstochowa 2009, ISBN 978-83-601283-7-4.

Autor

Dr inż. Aleksander Kazimierz Gąsiorski
 Oddział Częstochowski SEP
 Politechnika Częstochowska,
 Wydział Elektryczny, Katedra Elektrotechniki
 ul. J. H. Dąbrowskiego 69
 42-200 Częstochowa
 e-mail: alekg@el.pcz.czyst.pl